

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИНГ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ
КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТЕРИНИНГ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫНГ
ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИНГ ОРГАНЫ

1956

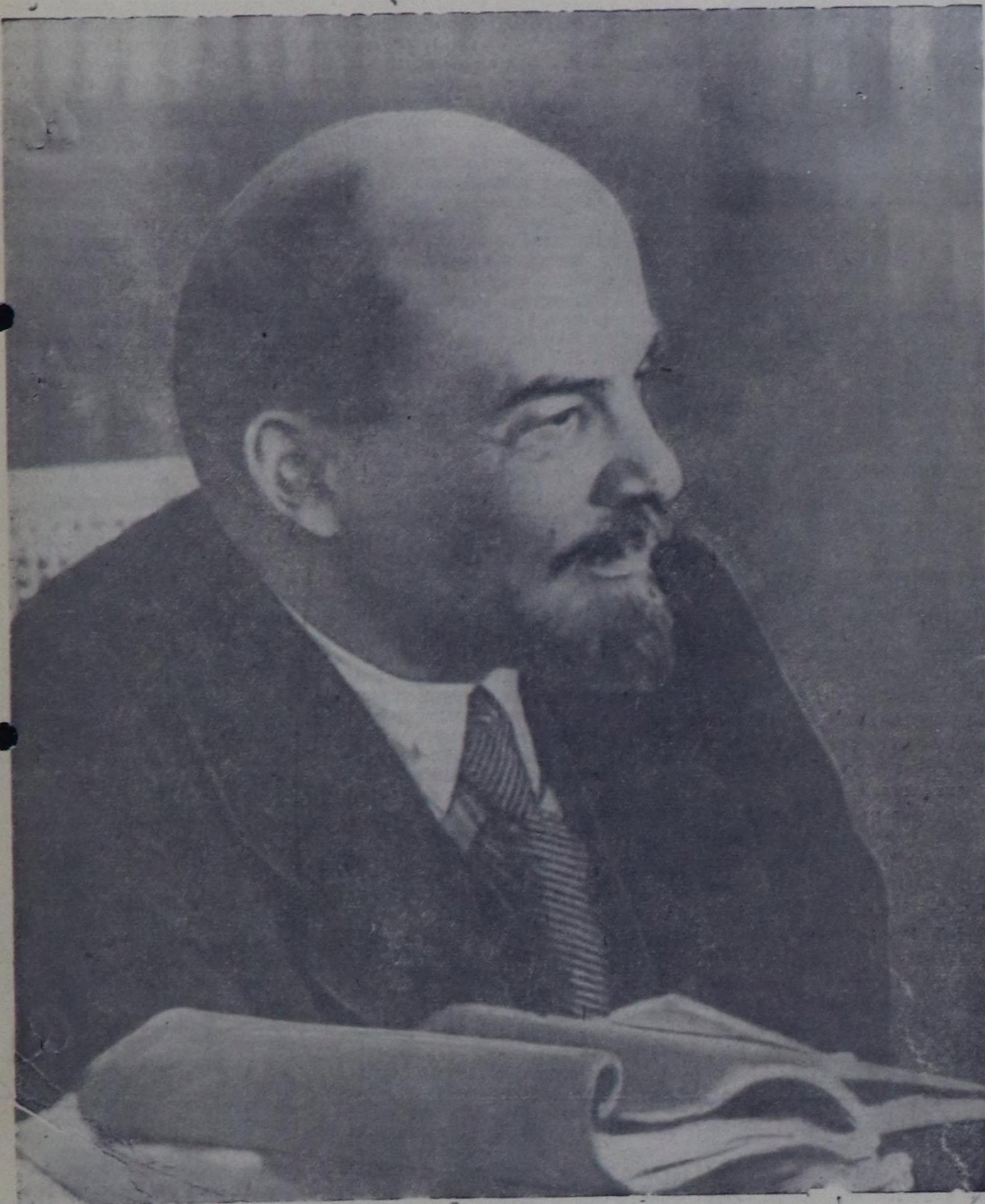
АПРЕЛЬ

22

ВОСКРЕСЕНЬЕ
№ 83 (3536)

Өрттө 20 коп.

Бөгүн совет улус болгаш бүгү делегейниң ажил-чы чоннары Коммунистиг партияның болгаш Совет күрүнениң улуг үндөзилекчизи—В. И. Ленинниң төрүтүнгө-ле 86 чыл болганын байырлалды - биле демдегеп турар.

Владимир Ильич Ленин.

ЛЕНИНИЗМНИНГ УЛУГ ИДЕЯЛАРЫНЫНГ ТИЛЕЛГЕЗИ

Коммунистиг партияның болгаш Совет күрүнениң улуг үндөзилекчизи болгаш мерген угааның баштыңызы Владимир Ильич Ленинниң төрүтүнгө хунунден бээр сөөн алды чыл болганын бөгүн совет улус болгаш депшильгези бүгү кижилерге демдегеп турар.

Ажилчы чоннар Ленинниң ады-биле боттарының алыс күзөлдери болгаш чаагай чүткүлдери холбаштырылган, ол атты бүгү чурттарга, бүгү дылдарга ханы ынакшылы-биле адап турарлар. Улуг Ленинниң хевир-шинчизи миллион-миллион бөдүүн кижилерниң чүрөктеринде чурттап, оларны тайбыч дээш, чырыткылыг келир үе дээш демиселче сорук кирип турар. Коммунистиг нийтиледеги тургузушкунуңа совет кижилерниң бүгү делегейге төөгүлүг тилелгелерин бистиң чуртувустуң улустарының салгыш бодалыгы Ленинниң ады-биле, оң өөредин-биле холбаштырып турар.

Бодунуң революстук ажил-чорудулаагының эң эгезинден тура-ла Ленин улуска, ажилчы ангының хостакчы чагай хүдээлгезинге кыыгаар чок бузуп чораз. Марксизмни төөгүлүг чаа байдалларга ол хөгжүткен болгаш байыткан, ажилчы ангының социалистиг революцияның чаа теориязы-биле, ангы демиселдиниң стратегиязы-биле болгаш тактиказы-биле-чешегеж. Ленин ажилчы ангының дайынчы марксисчи партиязын, хааның бузуга, помещиктерге болгаш буржуазияга улур демиселче күш-ажылчы улусту баштаан коммунисттерниң партиязын тургускан.

Ленинниң удуртулаагы-биле Коммунистиг партия алдарлыг дайынчы орутку үржөн, ангыларның улуг тулушкунуңа канчалган, бистиң чуртувустуң улустарын Октябрь революциязының тилелгезинге, ажилчыларның болгаш тараачыларның делегейде бир дугаар социалистиг күрүнени тургузарына чедирген.

«...Совет күрүнени тургузуп эгелээр, оң-биле бүгү делегей төөгүзүңү чаа үезин, бүгү капиталистиг чурттарда дарагыткан, чаа амьдыралче, буржуазияны тилелгезинче, пролетариаттың диктатуразынче, капиталдың дараалындан, империалистиг дайынчардан кижилерге тереңгеткен»

ады-биле бүгү-ле черлерде бар чорутуу чаа ангының тергиделиниң үезин эгелээр деп аас-кежи бистиң үлүг-хуууска таарышкан чорукка бис чоргаараларың эргелиг бис, чоргаараларың турар-даа бис» деп Ленин чугаазаан.

В. И. Ленин Совет күрүнени тургузарының болгаш бижылаарының хөрөөн шүүт удуртуп турган. Ол бистиң чуртувуска социалистиг нийтиледеги тургузарының генналыг планын ажилдап кылган, социализм дээш улуг демиселче партияны болгаш улусту сорук кириген.

Маалымал ажилчы ангы тараачынар-биле эвилдежиң алган, Коммунистиг партияны, оң Ленинниң Төп Комитетиниң удуртулаагы-биле Ильяичиниң баш бурунгаар айткан улуг планнарын амьдыралга боттандырган. Бистиң чуртувус аграрлыг хожудангай чурт турганында кыска хуусааның иштинде «мурнакчы болгаш күчүлүг индустриалдыг — колхозчу социалистиг улуг күрүне болу берген».

Ам совет чурттуң ажилчы чоннары социалистиг нийтиледеги тургузарын боттандырып доозарының болгаш коммунизмге чорутуу шилчигениң кайгамчык улуг сорулгаарын шийтирлеп турар. Ол улуг эңсч сорулгаже бистиң орувусту Ленинниң амьдырал бадтыкчы өөредин чырыдып турар.

СЭКП-ниң XX съездини — бистиң партиямыстың, совет улустуң амьдыралында, бүгү делегейниң коммунистиг болгаш ажилчы шимчээшкенинге шылгааратпай болушкун болган. Съездиниң төөгүлүг шийтирлери болза совет социалистиг нийтиледеги улум ынайгы хөгжүлгезиниң эң чугула негелдерин илереткен, амгы үезинг үндөзүн айттыргаларының талазынча программалыг шийтирлери-биле марксисчи-ленинчи теорияны улум ынай хөгжүткен болгаш байыткан.

Марксисчи-ленинчи теорияның улуг күжү чүдөл дие практикага орутку оон чырыдып, амьдыралдың көдүрүп үндүргөн айтыргаларына тодаргай харыны оон берип турарында болур. Ийи системаларның тайбыч кожа-хелбээ турарының дугайында, амгы үе-чаада дайынчыны болдурбайн барып болурун дугайында, азы-бүрү чурттарның социализмге шил-

чириңиң хевирлериниң дугайында съездиниң көдүрүп үндүргөн принципаалыг чугула айтыргалар эң улуг ужур-дугаалыг.

Коммунистиг партияның болгаш оң Ленинниң Төп Комитетиниң удуртулаагы-биле совет улустуң чедип алганы улуг тилелгелерниң үер дөстери Төп Комитетиниң отчет илеткелиниң талазы-биле СЭКП-ниң XX съездиниң Резолюциясында бүрүн тодазы-биле илергейлетинген.

«СЭКП ТН-ның чедимшикинниң ажил-чорудулаагы марксисчи-ленинчи өөредигин чогадымчы ажилгаарына, коллентивтиг удуртулааның болгаш партияның иштики демократиязының ленинчи принциптерин эң шыңгыы сагырынга, бистиң партиямыстың улус-биле чарылбас харылдааның дугайында ленинчи айттышкынарны чайгылыш чок кууседиңге үндөзилетиниң келгенин съезд онзап демдегеп тур. Өлүм чок Ленинниң улуг туугун партия ол бүгү чылдарда бедим туудуп келген».

Марксизм-ленинизм — ажилчы ангыны, бүгү чурттарның ажилчы чоннарының амьдыралчы эрге-ажыктарының эртем бузуу-биле илеретингени болур. Марксисчи-ленинчи теория бүгү делегейниң ажилчы шимчээшкенин төөгүлүг чаа дуржулаагы-биле, ССРЭ-де коммунизм тургузушкунуңу, улус демократиязын чурттарында социалистиг тургузушкунуңу дуржулаагы-биле соксаал чок байытынып турар.

Майынды биринге хамаарыштыр СЭКП ТН-ның чарлаан Кыйгыргаларында социалистиг экономиканы болгаш култураны улум ынай хөгжүлүр, бистиң күрүнениң күчүлүг бижылаар талазы-биле совет улустуң дайынчы сорулгаары тодаргай илеретинген. Коммунистиг партияны болгаш Совет чазакты долгандыр улум сырый каттыжарыңче, коммунистиг нийтиледеги тургузарда боттарының күштерин болгаш чогаалмчы энергиязын мобилизастаарыңче бүгү ажилчы чоннары Төп Комитет кыйгырып турар.

Коммунизм тургузушкуну — улуг совет улус марксизм-ленинизмниң тутунуң ада-биле, Коммунистиг партияның удуртулаагы-биле бурунгаарлап чоруп бар.

Великобританияның Премьер-Министри А. Иденге Н. А. Булганинның болгаш Н. С. Хрущевтуң чорааны

ЛОНДОН. Апрель 19-та ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Н. А. Булганин болгаш ССРЭ-нин Дээди Советиниң Президиумунуң кежигүчү Н. С. Хрущев Великобританияның Премьер-Министри Антони Иденниң Даунинг-

стрит 10 деп турар черинге албан хуузу-биле бараалгаашкын кылып чораан. Анда Великобританияның Даштыкы херектер министри Селвин Ллойд олурушкан.

Н. А. Булганин болгаш Н. С. Хру-

щевтуң ССРЭ-нин Великобританияда Элчини Я. А. Малик болгаш Великобританияның ССРЭ-де Элчини сер Уильям Хейтер үдөп чораан.

(СЭТА).

ССРЭ-ниң Великобританияда элчини Я. А. Маликке эртенги шайлалга

ЛОНДОН. Н. А. Булганинның болгаш Н. С. Хрущевтуң Англияга келгенин таарыштыр ССРЭ-нин Великобританияда Элчини Я. А. Малик Совет элчин черинге март 19-та эртенги шайлалга тургускан. Шайлалгага Великобританияның Премьер-Министри сэр Антони Иден, танма падагалачкызы-лор болгаш общиналар палатазының баштыны Р. Батлер, Саи министри Г. Макмиллан, Даштыкы херектер министри Селвин Ллойд, Иштики херектер министри Г. Ллойд-Джорж, Шотландияның херектериниң талазы-биле

министр Дж. Стюарт, Чуртталга тууунуң болгаш чер-черинг бот-чагырга министри Д. Сэндис, Чер ажылының, балык тууушкунунуң болгаш аш-чем министри Д. Хитчет-Эмери, Чырдыкының министри Д. Экклес, Ланкестер герцогствунуң канцлери лорд Дж. Селкирк, Туууг ажыларынның министри П. Бакен-Халборн, лейбористиг партияның баштыңызы Х. Готскалп, Далай министри лорд Блкенниин, Ужар-чуга министри Н. Бэрч, Олар-чуга болгаш энергетика министри О. Дэвис, Даштыкы

херектер талазы-биле күрүне министри лорд Релинг, Даштыкы херектер талазы-биле күрүне министри А. Наттинг, Великобританияның ССРЭ-де элчини У. Хейтер болгаш өскелер-даа олурушканнар.

Н. А. Булганин болгаш Н. С. Хрущевтан ангыда совет талаан шайлалгага киришкенер болза: Н. А. Михайлов, А. А. Громько, П. Н. Бумкин, И. В. Курчатова, А. Н. Туполев, Л. Ф. Ильичев, В. Я. Ерохеев, В. А. Каменский болгаш өскелер-даа.

(СЭТА).

Н. А. Булганинның болгаш Н. С. Хрущевтуң Англияда чоруп турары

ЛОНДОН. Апрель 19-да. (СЭТА-ның туснай корр.). Делегейниң бирги болгаш ийги дайыннарына элген англи солдаттарга болгаш офицерлерге тураскаал кылып тургускан «Сенатаф» тураскаалга ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Н. А. Булганин болгаш ССРЭ-нин Дээди Советиниң Президиумунуң кежигүчү Н. С. Хрущев апрель 19-та эртен чечетер салган.

Совет аалчылар «Клэрридж» деп аалчылар бажынындан үнериниң мурнунда эң хөй англичаннар чыгыпкан. Байыр чедирген үнер динналып турган. Аалчылар олурутуп алган машиналар англи найыс-лаалды мырынай төвү, «Сенатаф» тураскаалды тургускан болгаш Англияның чазаның хөй албан черлери турар Уайт-холл кудумчуже чорупкан. Эштер Булганин биле Хрущев иштики херектер министрствунуң бажыңына чедип келген, анда оларны иштики херектер министри Гевилл Ллойд-Джорж болгаш оң оралакчы лорд Мэнкрофт уткуп алган. Совет удуртукчулары Великобританияның ССРЭ-де Элчини сэр У. Хейтер болгаш ССРЭ-ниң Великобританияда Элчини Я. А. Малик олар үдөп чораан. Н. С. Хрущев болгаш Н. А. Булганин «сенатаф» тураскаалыга барган, роза болгаш лилия чечектери катат өрүп каан ливра веносту салганнар. Ол веноста бижээни болза:

«Тайбыңның болгаш улустарың айыл чок чорутуу дээш делегейниң бирги болгаш ийги дайыннарының үезинде бистиң чурттуң эрес-маалдырыг шериглери-биле кады амьзын берген Великобританияның эрес-маалдырыг дайынчыларының дугайында Совет Эвилелиниң чазандан болгаш улустарындан кезээ-мендеге тураскаалдың демдээ».

Эштер Булганин болгаш Хрущев тураскаалды мурнуга бир минутта мыт чот турган. Уайт-холл кудумчуга шимчээш-кин доктаган. Лондонун чурттакчылары кудумчуңуң ол-бо талааларыга туруп алгаш венок салышкынының бузуламын хайгаарып көрүп турган.

Оң соонда совет удуртукчулар элчинер сэр У. Хейтерниң болгаш Я. А. Маликтин үдөлгези-биле Великобританияның хааны Елизаветаның тускай турар чери — Буккингем ордунуңе чорутканнар.

Машиналар Буккингем ордунуң херимиче кире берген, анда кызыл мундирлерлиг (хептиг) болгаш хайыракан кижиден кылган белик бөртериг камгала албаны кылып турар хаан гвардейжириниң таңымын элечер солжук турган.

Н. А. Булганин болгаш Н. С. Хрущев ордуга хүндүлүг көрүкчүлөр дептеринге ат салганнар. Буккингем ордунуң садын оларга көргүскөн. Ордунуң хана барактарының баарына болгаш Виктория хаанының шөлдө турар тураскаалының кыдыныга хөй-хөй лондончулар туруп алгаш, совет аалчыларының келгенин болгаш ийги дайыннарының үезинде бистиң чурттуң эрес-маалдырыг шериглери-биле кады амьзын берген Великобританияның эрес-маалдырыг дайынчыларының дугайында Совет Эвилелиниң чазандан болгаш улустарындан кезээ-мендеге тураскаалдың демдээ».

Эштер Булганин болгаш Хрущев тураскаалды мурнуга бир минутта мыт чот турган. Уайт-холл кудумчуга шимчээш-кин доктаган. Лондонун чурттакчылары кудумчуңуң ол-бо талааларыга туруп алгаш венок салышкынының бузуламын хайгаарып көрүп турган.

Оң соонда совет удуртукчулар элчинер сэр У. Хейтерниң болгаш Я. А. Маликтин үдөлгези-биле Великобританияның хааны Елизаветаның тускай турар чери — Буккингем ордунуңе чорутканнар.

ийги дайыннарының үезинде бистиң чурттуң эрес-маалдырыг шериглери-биле кады амьзын берген Великобританияның эрес-маалдырыг дайынчыларының дугайында Совет Эвилелиниң чазандан болгаш улустарындан кезээ-мендеге тураскаалдың демдээ».

Эштер Булганин болгаш Хрущев тураскаалды мурнуга бир минутта мыт чот турган. Уайт-холл кудумчуга шимчээш-кин доктаган. Лондонун чурттакчылары кудумчуңуң ол-бо талааларыга туруп алгаш венок салышкынының бузуламын хайгаарып көрүп турган.

Оң соонда совет удуртукчулар элчинер сэр У. Хейтерниң болгаш Я. А. Маликтин үдөлгези-биле Великобританияның хааны Елизаветаның тускай турар чери — Буккингем ордунуңе чорутканнар.

Машиналар Буккингем ордунуң херимиче кире берген, анда кызыл мундирлерлиг (хептиг) болгаш хайыракан кижиден кылган белик бөртериг камгала албаны кылып турар хаан гвардейжириниң таңымын элечер солжук турган.

Н. А. Булганин болгаш Н. С. Хрущев ордуга хүндүлүг көрүкчүлөр дептеринге ат салганнар. Буккингем ордунуң садын оларга көргүскөн. Ордунуң хана барактарының баарына болгаш Виктория хаанының шөлдө турар тураскаалының кыдыныга хөй-хөй лондончулар туруп алгаш, совет аалчыларының келгенин болгаш

оон үнүп чорутканын хайгаарып турган.

Буккингем ордунуң Н. А. Булганин болгаш Н. С. Хрущев Великобританияның Премьер-Министри сэр Антони Иденниң тускай турар чери — Даунингстрит 10 деп кудумчуже чорупканнар. Албан хуузуңуң бараалгаашкыны 40 минута хире үргүлчүлөөн. А. Иден совет аалчыларын кирер эжи баарына уткуп алган болгаш Англияның Даштыкы херектер министри Селвин Ллойдтуң киржалгези-биле оларны англи парламентиниң хуралдар залына хүдөөп алган.

Хүдөөп алышкын доозулган соонда Н. А. Булганин болгаш Н. С. Хрущев сэр Антони Иденниң болгаш Селвин Ллойдтуң үдөлгези-биле бажындан үнүп чоруткан, оларны машиналарга чедир үдөп кааннар. Даунинг-стрит хөй сангык бөлүк лондончулар-биле дола берген. Совет удуртукчулары болгаш Англияның Премьер-Министриниң көстүп келген үезинде байыр чедирген үнер динналып турган.

Оң соонда совет аалчылар боттарының турар чери — «Клэрридж» аалчылар бажыңына чедип келген. Хүдөөп ССРЭ-ниң Великобританияда Элчини Я. А. Малик, Н. А. Булганин болгаш Н. С. Хрущевтуң Англияга чедип келгенин таарыштыр Совет элчин черинге эртенги шайлалга тургускан. Шайлалгага Премьер-Министр сэр Антони Иден болгаш албан-дужаалдыг өскө-даа кижилер олурушкан.

В. И. Ленинниң төрүтүнгө хунунден бээр 86 чыл болганына

В. И. Ленинниң Кремльде ажилдаар кабинетинде болгаш квартиразында

Москваның Кремлинде төөгүлүг черлериниң тураскаалдары хөй. Оларның бирээзи — революцияның баштайгы чылдарындан бээр Совет чазактың ажилдап турганы болгаш ам ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң ажилдап турар бажыңы болур.

Ол бажының үшкү казында Коммунистиг партияның болгаш Совет күрүнениң үндөзилекчизи Владимир Ильич Ленинниң ажилдаар кабинетинде болгаш квартиразы туруп турар. Анда келгенер кабинеттиң эртинин канчаар-даа аажок сеткил хайнышкын-биле арта бажы кирип турарлар. Ында бижик бижири стол, өрүп кылган чымчак сандык, шкафтарда номнар, Владимир Ильичиниң демдегалар кылып турганы географтыг карта бар. Ында бүгү-ле чүве Ленинниң дугайы, Совет чазактың баштыңызының мотог-шылга чок, хайнышкынының ажил чорудулаагы сагышка кирип турар.

В. И. Ленинниң кабинетинде, оң квартиразында ажилчылар, колхозчулар, албан-аажыкчылар, студенттер, эртенки болгаш култураның ажилдакчылары, партия ажилдакчылары, анык пионерлер, Совет Армияның дайынчылары көөп турарлар.

Анда көөп турарларның аразында — даштыкы чурттарның күрүне, политика болгаш парламент ажилдакчылары бар. Владимир Ильич Ленинниң төрүтүнгө хунунден бээр 86 чыл оюнуң бүдүүүндө кабинетке болгаш квартирага Ленинни боттары билер кижилериниң бөлүү келген. Оларның аразында Кремльдиң баштайгы коменданты П. Д. Мальков, В. И. Ленинниң секретариатының ажилдакчызы Е. С. Голубева, Владимир Ильичиниң бо-

лунуң библиотеказының ажилдакчызы Ш. Н. Манучарьян, Ленинниң аарып турганының үезинде ону ажаан турган Е. И. Смирнова олар бар.

Олар Кремльге Ленинниң амьдыралының ангы-ангы үелериниң болгаш ажилының дугайында сактышкынынын чыгылаанарга чугаалап берип турганнар. Комсомолдун бирги съездиниң төлөөни хөрөөжөн эш Е. М. Герр съездиниң өскө төлөөлери — комсомолчулар-биле кады ол кабинетке Ильичиниң хүдөөп алышкынына канчаар көөп чоранын чугаазаан.

Кабинетке өкскурсантыларын чаа бөлүү — Москва областың Волоколамск районунуң Кашини суурунда «Ильичиниң оруу» көзө ажил-агы артелиндиң колхозчулары кирип келген. 1920 чылдын ноябрь 14-те Кашиниң тараачынаарының электростанция ажилдарына чалааны бузуга Ленин анда чедип келген. Анда ол чүве чугаалап, кашиниочуларны эгелекчи чоруну чүдүүлүг деп көргөн.

Ленинниң кабинетинде болгаш квартиразында анык колхозчулар-биле кады эштер Родионова, Е. О. Малефеева болгаш Н. С. Ошмарин олар көрүп турганнар. Кашиниң Владимир Ильич-биле ужуражып, оң чугаазын диннаар аас-кежи оларга таарышкан. Хоочун колхозчулар боттары амьдыралында ол утундурбас хунуң онза ханышкыны-биле сактып чугаалап турганнар.

Улам-на чаа хөй-хөй кижилер көөп турган. Москваның 619-ку школазының өөреникчилери — бичи Ленинчилер пионер бузалы-биле хоолдарын келүүдөөн, кабинетке кирип турганнар. Найысалады Бауман районунуң комсомол ажилдакчылары, СЭКП ТН-ның чанында партияның дээди школазының дыңакчыла-

ры, Марксизм-ленинизмниң институтунуң эртем ажилдакчылары, Ильичиниң № 27-У квартиразына эңне хүндүлүг алганга турган кижилериниң бичи дукамалары—РСФСР-ниң Дээди Совети атыг (БТКК школазы турган) училищениң курсантылары аңаа көөп турарлар.

Пролетариаттың улуг баштыңызының чурттап, ажилдап турган байдалының бөдүүн Ленинниң ажилдаар кабинетинге болгаш квартиразына барып чоразан кижилер бурун кайтамып турар.

Ол дугайын келикчилериниң демдегаларында хөй сангык бижигелер база чугаалап турар. «Бо квартираның булун бурун, чүве бурун Владимир Ильич Ленинниң бөдүүнү, биче сеткилдиг көргүзүп турар, оң үзөгөр-чигээ совет амаалызы бурун, тайбынга ынакшыдыг кижилер бурун хөй-аыт кириген, өөретен болгаш өөредип турар» деп, ССРЭ-ниң Дээди Советиниң депутаттарының бөлүү бижээ.

Ленинградтың партия организациязындан келген партияның XX съездиниң төлөөлери мындай бижигелер кылганнар: «Манас бистиң көргөнибиз бүгү-ле чүдөөр бисти аажок доолдуруп, хайныктырды. В. И. Ленинниң бүгү амьдыралы болгаш ажалы — чер кырында бөдүүн кижилерниң аас-кежи дээш кайгамчык улуг маалымат чорук тур. Коммунистиг партия болгаш оң Ленинниң Төп Комитети Ленинниң улуг чагыларын амаалырага шүүт боттандырып чорудуп турар. Бистиң чуртувуска коммунизм тургузушкунуңуң улуг хөрөөнө болу-вустун бүгү күштериниң болгаш билгериности бээр бис».

(СЭТА).

Владимир Ильичинин эргим үнелиг аажы-чаңы

Бүгү делегет пролетариаттын гений, баштыгынын амыралы-биле болгаш аажы-чорудуула-биле улам эки ташыжар дээш, Владимир Ильич Лениннин музейинге хүнүн-не муң-мун кижилер кээп турарлар. Совет Эвилелинин Коммунисттик партиясынын болгаш социалисттик курулушун үндөмөкчиси — бистинк Иван Ильичинин дугайында аада олар хей солун чүдүдери билеп ап турарлар.

Музейин бүгү 18 залдарын кезип көргөн соонда, кино үндүрер залга бар, Владимир Ильич динг турда-а кылмыш каан, «Ленин дугайында» документалдык кино-чурукту аада көргүдөр, кино экранына кажыны мурунунга Ильич динг турганы шыккан омак, хөгүт көстүп келер. Биринчү эгезиден төңчүгөткө чедир-ле Ильичинин улус массаларын ортузунда кижилер-биле чүрөктүн ханы-ындан чугааланган турары, ажалын чонун ортузунда, солдаттарын ортузунда холун бурунгар сунуп алган чүве чугаалан турары көстүр.

Лениннин амыралы-биле танышкан бистер болза, Владимир Ильичте эң-не оза характеринг чүве — оң биче-сеткаллы, партияны принципалдык, массаларын күчүлүг чогаалык күчүгө бүтүрел болгаш улус чоң дугайында улут салгыч-човашкыны — Ильичинин эргим үнелиг аажы-чаңы ол — деп бүтүрүп турар бис.

Музейин ийги казынын оң үшкү залында улут делегет самбырамы бар. Ол самбырада алаан каш документалары көрдүс. 1920 чылдын сентябрь 17-де РКП(б)-нын Москва организациясынын кезигүверин катан бүтүткөп турарынын үзүндө Владимир Ильичинин бүтүткөп турганын анкета бүтүткөдүн чүрүккэ тырттып каан хоолгазын көрдүс. Аада салган айтырталар берген харымдарын көргөд: — орус ылдан аңгыда, калдыт ылдарга чугаалар, номчуру, бизир силер! Ленин: француз, немец, англи, шунтузунга байла 3» — деп харымал турар. — А шымында Ильич чүгө ол үш ылдарын кайтамчы эки билеп чороан эвес, харын оон-даа еске элөп каш дашкы ылдарын дыка эки билер чороан, ол ылдарын дугайын мында чугаала-ваан-дыр — деп эскүрүя баштыкчымы чугаалады.

Ол чикеткен алгаш көргө Ильич болу-п ортем билинге казан-даа көргөткө-мей чороан.

Бол мержежидик ажалы чүд деп айтыр-тыт, «литератор» деп ол харымал турар.

Ленин болуун бүгү амырал-чурттал-ганын оон болуун үндөмөкчиси тургусканы Коммунисттик партия-биле болгаш улус чов-биле харылаштырган, партияга бол-гаш улус чоңа бараан болуунга болуун бүгү чуртталганын берген.

«Бистин партиянын ажалы эвес органи-зациянык силерин тургун тургун-нарын алтын турар калдык документалар ааа шымылаалар барыл? деп айтыртыт Ленин:

— Партиянык төгүтү документ-де болгай — деп харымал турар.

Октябрь революциянык канчаар ки-ришкен силер? деп айтыртыт, Ленин: «Төп комитеттик кезигүтү турган мен» — деп харымал турар. Ол харым-

лар чүгү көргүтүп тур дүзе, Ленин болу-п казан-даа уаурутуку, ааа баштыкчы ки-жи мен деп тускайлап көрбөй чороан, партиянын Төп Комитетти колдөмөкчиси уаурутулганын уауру күжү ол, Улут О-ттарын революциянын тилдөгөсүнн организатору ол деп көрүп чороан.

Владимир Ильич четкестерге энтеш чок болгаш Совет хоолдуларын калдык-даа халдымшынын шынгын буруу шаар чороан. Буру барымаалар болгаш бю-рократтыг чорукка Ленин казан-даа энтеш-пес чороан болгаш адыртак, хоолурук чорукка уауру шынгын демисекин, уау-даа, бичи-даа ажалга тода, оперативтик болгаш колдөмөкчиси болуу чорукту негеп чороан.

Совет эрге-чагырганын доктаатын-ганын баштайгы хүнеринде-де, дашты-к интервенция улам-на үргүчүлөп, иш-тики контрреволюция-биле кадыг-дошкун демисел чоруп турда ажалычыннар, тара-чыннар болгаш бүгү ажалыч чоннар оларын дүгүдөп турар бүгү-де айтыр-галарын болгаш хоомуларын анык Совет чазакка тургузуп, шын харымын болгаш шийтирлерин алырын илгеп турганнар.

Владимир Ильич ажалыч чоннарны чугааларына, хоомуларынга канчаар-даа ажалыч салгыч човаштып чороан. 1919 чылдын январь 18-те Улус Комиссарлар-нын Чөвүлелини Херектер Эргезелине дугайында бижээни болза:

«Чазактын бүгү албан черлеринге бол-гаш албан-дугаалыг кижилерге хома-дап, Улус Комиссарларын Чөвүлелини Херектер Эргезелине кирип турар бүгү-де хоомуларын дугайын менде дүргөн илеткеп турарын айттым, мынаарга би-жизел хоомуларын чорбей дүрт каш ху-саа иштинде, аас-биле кылган хоому-ларын дүрттен сес шаа хуусаа иштинде ме-нез илеткеп турар ужурау» деп.

Курулуш болгаш партиянын уау-аажылы кылган чөп шыаан чок турган болза-даа, Владимир Ильич хомада би-лирининин көргүткө хей үе шакты уауру турган, ааа-бүрү айтырталар талазы-биле хомада би-лирининин келген хей-хей кижилерин Ленин боду-хун-бүрү хулаан ап турган.

Анык Совет Республика дыка берге байдалга, оттулар чүд чок, далган-тарда чөмөшпес турган үеде, аштан тур-ган чоңуу далган-тарда-биле, оттулар чүдүлөр-биле хандыр даш Совет чазак бүгү-де хемчегерин ап чоруткан. Мынаар-да В. И. Ленин ажалыч чоңуу эрге-ажыктарын чүдүд-даа артык көрүп тур-ган болгаш болуун бүгү-де ханышкын-гын күштерин улуса бараан болуунга берип турган.

Совет улус В. И. Лениннин төртүткө хүнүн — Лениннин идеяларын тил-дөгөсүн байыраалын ап үеде оза е-рүшкү-биле демделеп турар. Лениннин ажалы херо бүгү делегетке тилеп турар, мынаагы Ленин байыраалы бүгү деп-шиялелиг кижи төрөгөтөн уткуп дем-делеп турар. Совет улус Совет Эвилелини Коммунисттик партиянын Төп Комитет-тинин итүрүдө колдөмөкчиси уауру-галын Ленин принциптерин көрүп тур-рарлар болгаш Ленин Коммунисттик пар-тиянын уауругалы-биле коммунизм тур-гуушкунуун уауру соруагаларын че-дишкенин шийтирлеп турарлар.

Д. ЕНДАН.

1921 чыл. Горки суур. В. И. Ленин биле Н. Б. Крупская тараачынар аразында.

В. И. Лениннин музей-башыңында

ГОРКИ-ЛЕНИНСКИЕ. Москва чогууну сууру Горки. Арга-мытаргы беиз тей-де колонналарын уауру бажың туруп тур-рар. Маааа улут Ленин чурттал, ажалың турган. Ол бажында баштыкчынын ажалы-даа музей Владимир Ильичинин чурттал турган үзүндө турганы шыккан ол чүве бажыңда ол хевээр артык.

Эң-не баштай В. И. Ленин 1918 чылдын сентябрынн төңчүгөдө мааа шөмөдөл келген болгаш чоңуу талкы улут эвес көрүстүң ийи калыңга көжүп алган. Де-легетин ажалычын шийткешинде оп-портунистер-биле демисел канчаар-даа аажок ролду болгаш «Пролетар револю-ция болгаш ренегат Каутский» деп ном-нуң хей кезин ааа бижээ.

Горки көдөни электрхидеринин тала-зы-биле В. И. Лениннин хол-биле бижээ чүдү улут чоңуураалыг болуп турар. Владимир Ильичинин дуаа-биле 1921 чылдын чажымында электр чырын ол көдө суур алган.

Билигдерин ааа-бүрү талаларын аа-уш муң чедир номнарнык библиотеканы көрүчүлөр көрүп турар. Ильичинин ху-да алаан чороан чүдүлери музейде де-гөд: чымыл чөдөк тон, френч, сапаттар, буткалар, пиджак, таралын хейлел.

Ленин уауру мынакшы дугайын хей санын белектер херечилеп турар. Олар-нын иштинде Горки көдөни тараачына-рындан кызмат болгаш сула спонсоры, Фергананың уу-тывышчыларындан уу-нечен ажалың кылган стол болгаш стул-дар, уругар бажыкчынын уугуларын мынакшы холдары-биле кылган саа-зын папкасы, Тула областың Косая Гора көдөни тараачынын уугулаап кылган аржымы, Англиянык ажал-чынардын колдөк терге.

Ажалыч чоннар В. И. Ленинге хей бе-лектерин чорудуп турган, ол белектерин Ленин уугар бажыкчынык болгаш ажалыч черлеринге чорудуп турган. Шек-пен фабрикаларын ажалычыннар костюм кылды сукуну чоруткан, Лениннин би-

жээни болза «Эргим өштер! Байыр чедир-кенинге болгаш белек дугайында чү-ректин ханымындан силерге четирдик. Чажымы-биле чугааларым болза, менде белек чоруткан херек чок. Бо дилег дугайын ажалычыннар делегертей-биле чугаалап бөзүрп кончуг-за дилеп тур-мен».

Музей-бажың чурттал бүгү ыл-дыларын болгаш даштыктын кижилер көзүп турар. Чүгө бо чылдын 3 ажал айларын иштинде ааа 15 муң ажал кижиле чороан. Эскүрүяларын ааа келери аң мынакшы апрельде көүдөд. Чер бөмбүрүзүн чоңуун ааа-бүрү кезектерин төлөдөп кижилерин бижиле-лери демделелер дептерин долдурган. Мында бижиткен чүдүлери номчуру: «Ленин шын шыккан мындг бөдүүн», Лениннин амыралы сорук киярлык үлгөү болуп турар. Бо болза совет кижилерин дол дугайын бижилелеринде болуун илерешкенин тып турар: «Ленин шыккан мындг болуу херек». «Ленин бөү-биле чурттал, ажалың, демисежир болгаш тилээр».

Демделелер дептеринге улус демо-кратиянын чуртталарын төлөдөпчи-ри, даштык ааа-бүрү төлөдөр хей санын бижилелерин кылган чорук болза Ленин чер бөмбүрүзүн миллион-миллион бөдүүн кижилерин чүрөктөрүндө тур-ган деп чүвени чугаалап турар. Оларын согыш-бодалын тайынчың херо даш кайтамчыктыг демисел кылды чогаалы Го Мо-хо илереткен, оң бижээни: «Улут кижинин тынжын чөр-бүрдө болгаш бүгү планетада кайда-даа медереп ды-нч турар бис».

Боттарынын бүгү күштерин Владимир Ильич Лениннин бүгү амыралына ба-раан болуру чороан ол улут чаагыл-сорууга бараан болулар — музейге чо-роан кижи бүтүтүң бижыт шийтири-нды.

(СЭТА).

В. И. Ленин мааа өөренип турган

Сибирскин гимназиянын доосканы-нын соонда ол чедир харым Владимир Ульянов 1887 чылдын августта Универси-тетке кирери-биле Казанга чедип келген. Университеттин ол үдөгү уаурутугалы Ульяновтарын өт-бүзелине хосталга мынакшы хон-бозаларын дугайын билип кааш, анык Ульянов дыка се-зиткешининг уткан. Дыка үр шү-дөшкенин соонда Владимир Ульянов Казан университединге хулаан алдыган.

Татар автономнот республиканың ий-мысалы Казан хоорайда Кызыл Тук Орденниг В. И. Ульянов — Ленин аттыг күрүсе университети бар. Орта В. И. Ленин өөренип турган. Университеттин кол бажыкчынын чанында меде студент Владимир Ульянова тураскалды 1954 чылдын күзүндө, университеттин чүс чыл болган оон таварыштыр Совет чазактын шийтирини бугуар кылды тур-гусан. Тураскаалды аксымаар өнүг-матор (хам) даш-биле анык Ульянов оң талкы холуду ном тулуп алган. херектөө, чөдөк сүртүгү тонун экин аажыр калгаш, созагай холу-биле тулуп алган турар кылдыр сийлип кылган. Уни-верситеттин кол бажыкчынын иштинче кире бөзгө, № 7 зал (аудитория) бар. 69 чылдын мурунда юридик факультетин студентин Владимир Ульянов рим эрге-леринин теориянын дугайында лекция-нын мааа дыкып турган, «1887 чылда В. И. Ульянов — Ленин мааа өөренип турган» — деп самбырада бижип каан. Аи ол аудиторияда В. И. Лениннин му-зей — эрел туруп турар. Ильичинин амыралынын Казан үзүн көргүтүп турар документалар, фотоурутарын мында дыка камын ажал турар.

Революция мурунгалы Россиянын бү-гү-ле өөрөдө черлеринге кончуг каржы халаның бөү чүрүмү тургусан турган. Мынаарда чогаалган болгаш күштүг бол-дуруп чоруткан чаз университет уставы университеттин чажың эргелерин казан. Студенталарын үргүчүл хайтарал хынаар чорукту күштөлдөр дөш оларга хейтин чаз форманы кылп үндүргөн. Ол бүгү студенталарын ортузунга таарыкча чок чорукту болгаш халашканын үндүргөн.

Владимир Ильич университетке кире-нин баштайгы хүнеринде эгезош-де студентилер шийткешинин илелейлг киярлыкч болу берген. Сибирскиге студентилерин чажыт организацинын ажалына шунт аажып турган. Уни-верситеттин болгаш ветеринар институтун студентилерин револючу болгуну тургузурга В. И. Ленин илелейлг киярлык, ол болгун университеттин студентилерин 1887 чылдын декабрь 4-те сураагы демонстрациянын органи-зациян.

Чажыртас студентилерин хаан чазак каржы ажаллаан. Демонстрациянын дыка хей киярлыкчтарын университеттен үн-дүргөн болгаш хоорайда дорсоан шөдүп үндүргөн. Хаанын эрге-чагырганын пег-дешин бугуар университет ийи айда халыган.

Владимир Ильичини коргучуг каржы ажаллаан. Ону университеттен үндүргөн.

Баштыкчынын адын эдилээн колхозта

БОБ-ЧЫРАА. (Телефон-биле). Улут-Хем районда Ленин аттыг колхозтун тарылга шөлү өрткен чылдындан мыркта кал-барар, бо чыл чүгө тараа култураларын безин 2300 гектар тарып.

Баштыкчынын адын эдилээн колхозтун тарааылары МТС-тин механизаторлары

Оон соонда 1887 чылдын декабрь 5-тин дүгөсүн бажыкчынын херге шөгүлелер келеш тулуп бажыкчылан. Ону кара ба-штың чорудуп ора херге шөгүлелер ааа-ааа кижиле, сен чүгө үбөкчү тур сеп. Сөз мурунда хаа бар-за болгай... деп айтырарга, Ленин: «хаа-даа болза ирик хаа-дыр, илгисе бустун дүжө бөз» — деп чилин-биле харымалан. Анык Ленин ол сестерин сөүлдө келеш, кескү бажыкчынын тылкан: ажалын ааа-ааа ажалыч тараачынар-биле ажалың-жип алган, улут Ленинниң тургусаны Коммунисттик партиянын уаурутугалы-биле хаанын эрге-чагырганы болгаш буржу-азиянын хаанын тугула чедир буза шыккан, социализмге оруту ажалган.

Владимир Ильичини кара бажыңын үндүргөш Бокуншо деп көзө суурле шийткен. Казан губерниянын чажыт айтмышкынын бугуар Ленинни бүтү чажымы-биле хынап турар апарган. Ол чажыт айтмышкында чугаалаан болза, «Бо айтмышкынын алган дорсоан аңи үгө-ген Ульянову шынгын чажыт кайтарар хынаар чорукту тургузар, мынаарга оон чүгө чажың болуу хынаар эвес, хари-ааа кээп турар кижилерин билеп алыр эргөжөк чугула, а ол шыккан хынар-биле ол чугаалакып турарын дугайында тодаргай медаларын кезеде алган тур-рар эргөжөк чугула...» — дөш.

Шалугетге тургаш, Владимир Ильич болуун револючу ажал-чорудуулаын үргүчүлөп турган. «Бүш-ажымы хос-таары» деп болуктуң ажал-чорудуула-биле таныш, болуун өнүктөри-биле кал-баа чугаалакышкынын чорудуп, Фело-сөвтин марксисин болгуну-биле харылаа туртуруп турган болгаш сөүлдө ол бол-гунуң кезигүтү болган.

Ол-аа үеде В. И. Ленин марксисин ли-тератураны кончуг кылмыш-биле хаан өөренип турган.

В. И. Ленин 17 — 18 харым анык оон турган. Казан университединге апа-баштай револючу ажал-чорудуулаанын эгезин алган болгаш революст демисел дил оруу болууга шийли алган.

Совет кижилерге улут Лениннин ааа кылмаар чок үнелиг. Бистин делегет чаа-гай Төрөө чурттуустан бүгү-ле кылды-ларын — Москвадан, Ленинградтан, Казантан, Уралдан, Балтый далай өри-теринде, Иракы Чоон чүтөн муң-мун ажалыч чоннар Казанга келеш, Влади-мир Ильич болуун революст ажалын эгезин төгүтү чөдөр-биле хаан и-чөнгөйлг таныжып турарлар. Олар Ка-зан университедин көргөткөн соонза боттарынын күзелин илереткен хей-хей чугааларын Коммунисттик партиянын үндөмөкчиси болгаш делегетке ботти социалисттик күрүенни тургузукчу — Владимир Ильич Ленинге, бистин төрөө партиясыка болгаш Совет чазымыска ийи мынакшы илеретип турарлар.

Т. НАСИРОВ,

Кызыл Тук Орденниг В. И. Ленин аттыг күрүенни Казан университединде мар-ксизм-ленинизм кафедрасын аспи-рантымы.

М. КЫЗЫЛ-ОЛ.

В. И. Лениннин өлүм чок чогаалдары — улустуң байлаа

Коммунист партиянын үндөмөкчиси болгаш делегет баштайгы социалисттик курулуш тургузукчу В. И. Лениннин чогаалдары болза кижинин уааа-боды-нын кайтамчы улут чогаалдары болуу. Ленин эртемге үнелеп четес салымкын-нын кирген, марксизм чогаалчы бөү-биле хөгжүткөн болгаш байыткан, нити-дөш социалисттик эгелерге чазытырын тодаргай программаын ажалың кылган.

В. И. Лениннин чогаал ажалы — бистин чурттуустан улустарын, бөү-биле төрөгөткөн ажалы байла. Совет Эвилелини Коммунисттик партия болгаш Совет чазак Ленинни литерату-ра салгаларын өң-не үнелг эртин кылды чымы турар болгаш камын-биле кадал-дап турар. Ленинни документаларын көндөп чыды, оларын кадалаар, өө-рөп болгаш парлагга белектер сору-га-биле 1923 чылда-ла Ленинни инсти-тутун тургускан, ол институту бүгү-ле Ленинни хол-биле бижээ чүдүлери болгаш документаларын шыгаар күрүе-нин карачыгы шыгамы кылдыр чар-лаан.

1924 чылда партиянын XIII съездин, Төп Бүтүсчө Комитет болгаш ЦСРЭ-нин Улус Комиссарларын Чөвүлели В. И. Лениннин литература болгаш еске-даа документаларына оң ажал-чорудуулаага хамарышкан материалдарын чымырга Институтка дуза көргүзөри совет болгаш партия органдарына ху-дөтөн. Партиянын XIII съездинин резолюциянык бижээни болза: «В. И. Лениннин бүгү-ле хол-биле бижээ чүдүлери, чагаалар, демделеп бижээ чүдүлери, оң фотоурааларын чагаалар олар каала-ла чороан болза, В. И. Лениннин Институтка мөөнөт-кип чылдыган турарын съезд эргөжөк чу-гула деп саяап тур. Ол шыккан

В. И. Ленинге хамарышкан бүгү-ле ли-тературуг чогаалдарын шунтуу-на инсти-тутка баа берген турар ужурау».

Ульяновтарын өт-бүзелине турган В. И. Лениннин хууунда архивин, Куш-ажыл болгаш Оран Казанга Чөвүлелини база ЦСРЭ-нин Улус Комиссарларын Чөвүлелини архивтеринде, Испертан база еске-даа албан черлерин болгаш организациаларын фондусарында доку-менталарын, чамык кижилерге кадалаан шыгашкын турган бижилелерин база материалдарын институту организастан турган үеде ааа дамчып берген. Маркс-Энгельсин институту болгаш В. И. Лениннин институту калышканы-биле ЦКП ТК-нын чанынга 1931 чыл-дын ноябрыда тургустунган марксизм-ленинизм институту амыг үеде болу-нуң чамаларында 30 муң ажалы Ленин-ни документалары болуп турар. Ол дөз-гө — номнарнык болгаш чүдүлери Ленин бижилелеринин боттары, чуга-аларын планары болгаш бижилелери, В. И. Лениннин соруагаларын илетке-лерин стенограммалар, чагаалар, бижилелери, резолюцияларын төлөдөлөр, номчаан номнарнын копектилер, ном-варын, бижилел илетке-леринин база чагааларын төлөдөлери, Владимир Ильичинин адап берген-биле бижиткен документалар болгаш еске-даа материалдар болуу.

Ленинни материалдар болгаш докумен-тилер чыл бүгү институтка кирип, улам-чылап турар. Оларын Институт күрүе архивтеринде болгаш библиотекалардан тып ап турар. Чагааларын, бижилелерин В. И. Лениннин чорудуп турганы чамык кижилер документаларын база екпеп берип турарлар. Ленинни документаларын кезин аңгы-аңгы үелерде даштыкыдан тып адыр арга база чедип адыган.

Марксизм-ленинизм Институтунун Ленинни фондусун сөзүгү үеде эң-не хей немелде долдорушкуну болза 1954 чылда Польшага тыгылган В. И. Ленин-нин хол-биле бижилелери болуу. Влади-мир Ильич 1912—1914 чылдарын кыш-тарында Краковка, а чайгы айларда — Поронно суурга чурттал турганы билин-гир. Делегейин бири дайыннын эге-лине оу австри эрге-чагыргалар тулуп чоруткан болгаш хосталганын сөүлдө улут бергедөшкн-биле Швейцарияга чөдө берген. Лениннин улут библиотекасы, ху-да архив болгаш партия ТК-нын дашты-кыда бюрөзун архивы мынаар Краков-ка болгаш Пороннога артын калган тур-ган. 1924 болгаш 1933 чылдарда Инсти-тут краков-поронно архивинде докумен-тилерин кезин алган, а оон аңгыда хей эвес номнар база элөп каш Ленинни бижилелер делегейин ийги дайыннын үзүндө тыгылган. Краковтун воевода архивин ажалычылары 1954 чылда хей санын документаларын ол архивтен тып-каннар, оларын ЦКП ТК белек кылдыр ЦКП ТК-га дамчыдып берген. Амыг үеде ол документаларын марксизм-ленинизм Институтунда кадалаан турар. Оларын аразында чамык документаларын 1954 болгаш 1955 чылдарда «Коммунист» деп журналга парлаан.

Имчалажок, В. И. Лениннин бижээ чүдүлери ааа-бүрү четче тыгылбаан хемданыч. Чижээ, «Улустуң өнүктө-лөп чүдө олар социал-демократтарга уауру канчаар чазалык турарлар?» деп номун ийги үндүргөн ааа чедир тыгылбаан, 90 чылдарын үзүндө социал-демократ ажалычыларга чоруткан дыка хей чагаалары база чок болуп турар. «Россияда капитализмн төгүдө-лө» база «Материализм болгаш эмпири-критизм» деп Ленинни номнарнык хол-

биле бижилелери (В. И. Ленин динг турда баштайгы паралаан бугуар олар-ны катан парлап турар) Институттуң фондусарында чок, «Философиянын тала-зы-биле ааа марксисинин чүдү» (1908 ч.), Краковка туруп турган үзүндө агар айтырмын талазы-биле Лениннин бижээни ажаллар база чок болуп турар. Делегейин бири дайыннын үзүндө Лениннин чамык чагаалары Институтта чок: Ленинни документаларын болгаш партия ТК-нын архивин документаларын 1918 чылдын эгезинде Екатеринбург (Свердловск) апарган кезе ааа-даа тыгылбаан.

Октябрь социалист Улут револю-циянын мурунда В. И. Ленинни чо-гаалдарын хей кезин чажымы-биле пар-латын турган. Чижээ, Ленинни баштай-гы улут ажалдарын бирөө — «Улу-тун өнүктө» деп чүд база олар социал-демократтарга уауру канчаар чазалык турарлар?» — деп ном тектографка эң-не элөп тиражыг кылды парлатынган. «Чүд кылдыра?», «Бар бажым бурун-гаар, ийи бажым аткаар», «Демократтик революция социал-демократиянын ийи тактикасы» деп генналыг Ленинни ажал-дар болгаш еске-даа дыка хей чогаалары даштыкыга база чажымы-биле парлат-тын турган болгаш оларын эң-не кич-чөнгөйлг-биле Россияга экпеп, партия организациаларын ортузунга таралын турган. Чүгө чамык, чижээлгө, «Рос-сияда капитализмн төгүдөлө» база «Материализм болгаш эмпириокритизм» деп ажалдар ол чылдарда аажы-биле парлатын үнүп турган.

Бирги орус революциянын үзүндө В. И. Ленинни ажалдарын болгаш чүд-үлери үш томнарга парлап үндүргөн орадажып көргөн. Имчалажок чүгө «12 чыл дүргүдө» деп бири тому пар-латын үнгөн болза-даа, ону улаанада эрге-чагыргалар хорутуп кааппан. 1916 чылда бижиткен «Империализм — ка-питализмн дөдө чала болуу» деп ном чүгө Февраль революциянын соонда парлатын үнө аргалы болган.

Октябрь социалист Улут Револю-циянын тилдөгөш Ленинни ажалдарын

кабак парлап үндүргө болгаш масса-ларын иштинге негелдеринге, В. И. Лениннин чымыл чогааларын парлап үндүргө бүгү-ле аргаларын ажиткан.

Партиянын IX съездинин доктаалын бугуар 1920—1926 чылдарда В. И. Ленинни чогаалдарын 20 томнарда (26 томнарда) тургустунган бири үн-дүргөш үнгөн. 1925—1932 чылдарда чо-гаалдарын ийги болгаш харыда үшкү үндүргөш 30 томнарга үндүргөш. 1941—1950 чылдарда чогаалдарын дөрт-кү үндүргөш белектеткен болгаш 35 томнардык масса тиражарыг парлат-тын үнгөн. Ол үндүргөш үшкү үндүргө-де кириткен, Ленинни 500 ажал чогааларын парлатын үнгөн: оларын аразында мынды улут ажалдар, «Ийи тулукшкунуун аразында» (1905 чыл) деп чүд, «Бистин соруагаларын болгаш ажалычын депутаттарын Со-вет» деп сураагы чүд (1905 чыл), «Бо үнелч чер ажалынын капиталыг туртуу» деп чүд (1910 чыл), теоретик болгаш политиктиг улут ужу-ру-лаа болуп турар элөп хей чагаалар парлатын үнгөн. «Шуту Дежик-биле демисел» деп Ленинни ажал, америк болгаш ааа солунарын корресп

Алжирде байдал

негээр 2000 хэрэгжнээр хэлэ чораннар.
Алжир айтыргын тайбын эрга-беле
шынтырларын негээр талазы-беле дыаа
хей профавиледе организациалары болгаш
чунун-даа мурнуула Кун-ажылдын бүг-
гунити конфедерациязы демосежичи түр
турарлар. Ооң-биле бир демей турусту
Париз районнуң «Форс үрлерде» катты-
жып кирип турар профавиледе организа-
циалары ээлеп турарлар. Оларнын уду-
тур черлери «кур шериглерин элээн хой
болуктерин доп-доруа келдирер дута-
йыла болгаш Алжирже быжылгаш шериг-
лерин чорудар дугайында Министрлер Ч-
вүүлелин чоокта чаа үгүрген шынтыр-
леринге холбатшар хей-нигитини саналын
нын хашыы-биле хазеп, оожураа чок
болуп турарынын дугайын чазакка са-
ландырып турар дынамынны чарлап үлү-
ргесен. «Кара чачыс-ла тааржып болуп
шынтыр болза алжир улуска чөптүг бол-
гаш хостуг байдалдарны хандырар, тай-
бынын доктадыр дугайында чугаала-
жымшыкынарын дүрген эгелээринде бо-
лур» деп дынамыда оон ычак чугаалаан.
(СЭТА).

харылаалар

Багда пактызынын киржикичилер тур-
тар бот-боттарынга найралдыг эвес ба-
зымнарны кылып болур дээринин дугай-
ын херечилеп турар деп оон ычак ол
медеглээн. Англи чазак политиктиг, эконо-
миктиг болгаш сая-фөө айтыргаларын
нын талазы-биле Иранга хамаарыштыр
албалашыкыны болдуруп турар.
Дивалбекини саналы-биле алырга,
Ираннын чааза Бахрейн ортулуктар дугай-
ында айтыргын багдад пактызынын
чөвүүлелин Тегеранда сессиязынга тур-
гудар болгаш пактынын кешитүнери
өскө чурттарың талазынан детайлерин
ниң мадгалаалын алып ужурул. «Бир
эвес ычманам болза, багдад пактызынга
Ираннын киржилгези өскө хоралыг бо-
лурдан башка калдыг-даа ажык чок-тур
деп ол чугаалаан.
(СЭТА).

зының бир чыл оонга

дузалаар деп кыйгырыгда чугаалап ту-
рар.
Индонезияга конференциянын бир чыл
болган өмүнч үнүнеринде чазактын кеш-
итүнери, ылазгын Индонезиянын даш-
тыкы херектер министри Абдулгани бол-
гаш радио дамчыдыгазынын министри
Суидбо олар радио дамчыштыр түзе чу-
гаалаарлар.
(СЭТА).

Даниянын үнери дээш

чорун аажок угатпаан, хосталбааже хор-
жок үе келген. Дания болунун шерин
Германиядан дегер келдирер болгаш Не-
ландия-биле черелестирп бистиг деписаз-
ринистен даштыкы шериглерин үндүрерин
негээр ужурулуг» деп бижээн.
(СЭТА).

Редактор Д. О. БЕГЗИ.

чемгир шынары

Атлантика блогундан Даниянын үнери дээш

коргоу аазге улагатпап, хостабоааге хор-
жок уе келген. Дания болунун шерини
Германиядан деир келдирер болгаш Ис-
ландия-биле чередештир бистиң деиискээ-
ринивест даштыгы шериглерин үндүрерин
негээр ужурагу» деп бижээн.

(СЭТА).

Редактор Д. О. БЕЗЗИ.

Чемгир шынары

родуктузу. Кижиниң организмине чу-
ап турар.

ырыг кезин, 57 хуузу—белок (ак ве-
штество) бар. Чогууларда белоктуң а-
тыгыннан чемгир вештество болуу: орда-
ар бар болуу турар; өзүп турар; ына-
лаазынга, хан бүдүжүгө херектиң он-
итин бар. Чуурганың сарыг кезинде
и бактаап турар. Он аңгыда, холесте-
сфор, демир болгаш магния, база ол
Чуургаларда Д витаминин бар болуу-
аржыр.

ндынан безин алырга колдуунда белов-
дунени көргүзүп турар; белокта мине-
вее бар. Чуурганың белогунда хей эвес
род тыптып болуу; ынчаннан чамдык
и дустарындан тургустууган.

ки хуудулар болгаш шынгоздиш алыр.
ер — чүгө 50—70 хуу. Он аңгыда,
иң бирээсиниң чорудуугазына шап-
ап турар.

рга ажытыг, кадыр хаймындырган
биле аныз-бүрү чүгү куштарын чуур-
ап кас чуургаларында хей элээн хей
эвес. Вештестволор солчуушкуну үрел-
херек, эң ылангыда уугаралары. Он
стуг, гипертония аарыг кижилерге хо-
ууру холестерин хан дамыр савалары-
тур.

е херектезирин кызыгарлаар херек.
мырнын чач чуургаларын (агаза тө-
уунда шыгжатынган) чыр болза эки.
бүрт өскерилгелер болуп турар. Чуур-
галын үнөр, чуурга кургай бээр.
р агаар, оң-биле калы чуурганы чы-
Паратифоотуг бактыларлар чуургага
алары ынчалдыр үрелчиле. Ынчал-
О минута дургүзүлү үр хаймындырай
галарын үр шыгжаары оларын шип-
е болгаш еске-даа чүгүдере холаан,
ур. Чуурганың картынны шүгрөш үтте-
бтар кире бээринден болгаш кургаар
иле арай чуга кылдыр чаап каар хе-
кеш турар, оң шынары анаа чуурга-
санитар-чырыдышышын бажыны.

Тыва областың санитар-чырыдыышкын бажыңыл.